

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Szczecinie

LSZ-4113-002-01/2014
D/14/505
Tekst ujednoczony

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Szczecinie
ul. Jacka Odrowąża 1, 71-420 Szczecin
T +48 91 831 39 00, F +48 91 831 39 66
lsz@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	D/14/505 Gospodarka finansowa Lasów Państwowych
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie
Kontrolerzy	1. Jarosław Pułka, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 90564 z dnia 26 maja 2014 r. 2. Jerzy Bazylewicz, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 88750 z dnia 16 czerwca 2014 r. <p style="text-align: right;">(dowód: akta kontroli str. 1-4)</p>
Jednostka kontrolowana	Nadleśnictwo Białogard ¹ ul. Koszalińska 3, 78-200 Białogard
Kierownik jednostki kontrolowanej	Zdzisław Tomczak – Nadleśniczy <p style="text-align: right;">(dowód: akta kontroli str. 5)</p>

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Uzasadnienie oceny ogólnej

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie² działalność Nadleśnictwa w zakresie prowadzenia gospodarki finansowej w latach 2011-2013.

Powyższą ocenę uzasadniają wyniki analizy sytuacji finansowej i majątkowej, a także wyniki badania wybranych zdarzeń gospodarczych, jakie nastąpiły w kontrolowanym okresie. Stwierdzono, że sytuacja majątkowa Nadleśnictwa była stabilna oraz zapewniona była płynność finansowa. W przedziale 3 lat objętych kontrolą nastąpił wzrost bilansowej wartości aktywów trwałych Nadleśnictwa o 4,6 mln zł, które na koniec 2013 r. stanowiły 73,6% całego majątku. W 2013 r. aktywa obrotowe wykazały spadek o 1,9 mln zł w stosunku do 2012 r., który był rezultatem zmniejszenia sprzedaży wyrobów i usług o 3,7%. Spadek kapitału obrotowego i obniżające się wskaźniki płynności Nadleśnictwa w latach 2011-2013 spowodowane były głównie prowadzonymi przez Nadleśnictwo inwestycjami drogowymi, służącymi poprawie prowadzenia gospodarki leśnej. Spadek ten nie zachwiał zdolności jednostki do terminowego regulowania swoich zobowiązań.

Wykonanie etatu cięć określonego w Planie Urządzenia Lasu (dalej: PUL), wg stanu na koniec 2013 r., było proporcjonalne do upływu okresu jego obowiązywania. Prawidłowo realizowano roczne plany pozyskania drewna.

Badania 12 umów sprzedaży drewna wykazały, że Nadleśniczy prowadził sprzedaż zgodnie z obowiązującymi zasadami ustalonymi przez Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych (dalej: Dyrektor Generalny LP). Umowy w sposób wystarczający zabezpieczały interes Skarbu Państwa, a w przypadku nieodebrania drewna przez kontrahentów naliczono kary umowne.

Objęte badaniem transakcje gospodarcze prawidłowo ujmowano w księgach rachunkowych. W stosunku do zaległych należności podejmowano właściwe czynności windykacyjno-egzekucyjne.

Działania związane z odnowieniem drzewostanów zrealizowano zgodnie z planami, a koszty tych działań prawidłowo ujęto w księgach rachunkowych.

¹ Dalej: Nadleśnictwo.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

Zamówienia publiczne na roboty budowlane, a także na usługi z zakresu gospodarki leśnej obejmujące m.in. pozyskanie i zrywkę drewna udzielano zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych³ (dalej: Pzp).

Rozliczenia z funduszem leśnym dokonywano prawidłowo i terminowo.

Stwierdzona nieprawidłowość polegająca na niepełnym ujęciu w ewidencji bilansowej gruntów będących w trwałym zarządzie Nadleśnictwa (wynikająca z błędnych wytycznych otrzymanych z Generalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w 2002 r.) została skorygowana przez Nadleśniczego w toku kontroli.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

W kontrolowanym okresie Nadleśniczy prowadził gospodarkę leśną w Nadleśnictwie na podstawie PUL na lata 2007-2016, zatwierdzonego decyzją Ministra Środowiska z dnia 14.07.2008 r. Ogólna powierzchnia Nadleśnictwa wynosiła 22.267,28 ha. Ilość drewna do pozyskania określona w PUL wynosiła 988.908 m³, powierzchnia zalesień i odnowień 2.918,72 ha, pielęgnowania lasu 15.717,64 ha.

(dowód: akta kontroli str. 6-10)

1. Rzetelność działań w zakresie planowania i realizacji przychodów z działalności podstawowej.

Opis stanu faktycznego

W kontrolowanym okresie Nadleśnictwo corocznie, w oparciu o zatwierdzone przez Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinku (dalej: Dyrektor RDLP) roczne plany, pozyskiwało średnio 103,7 tys. m³ drewna, co stanowiło ok. 1/10 etatu cięć określonego w PUL.

Nadleśnictwo corocznie otrzymywało z RDLP projekt planu cięć na dany rok wynikający z analizy dotychczasowego wykonania i pozostałej do wykonania masy grubizny na okres do końca obowiązywania PUL. Po sporządzeniu szacunków brakarskich, typowaniu drzewostanów do cięć pielęgnacyjnych (zgodnie z ich potrzebami hodowlanymi) i przeznaczenia drzewostanów do cięć rębnych (z zachowaniem ładu przestrzennego i przestrzeganiu technicznych kryteriów cięć), projekt przekazywany był do RDLP. Po zatwierdzeniu przez Dyrektora RDLP opracowany projekt (LPIR-8) stawał się obowiązującym planem cięć dla Nadleśnictwa. W latach 2011-2013 Nadleśnictwo nie dokonywało zmian w zakresie planowanego rozmiaru pozyskania grubizny.

Przychody ze sprzedaży drewna były planowane na podstawie ilości drewna poszczególnych sortymentów ustalonych w planach cięć na dany rok i cen drewna ustalanych na podstawie wytycznych RDLP dotyczących opracowania przez nadleśnictwa planów sprzedaży drewna.

(dowód: akta kontroli str. 11, 103-118)

Wielkość planu (w tys. m³) oraz wykonanie pozyskania grubizny (w tys. m³) za poszczególne lata przedstawiały się następująco:

- 1) 2011 r. – plan 116, wykonanie 112,
- 2) 2012 r. – plan 97, wykonanie 97,
- 3) 2013 r. – plan 98, wykonanie 98.

Przyczyną niewykonania planowanego rozmiaru pozyskania w 2011 r. (o 4 tys. m³) był spadek popytu na drewno wśród klientów detalicznych na rynku lokalnym.

(dowód: akta kontroli str. 12, 15)

Spodziewany bieżący przyrost roczny miąższości wg PUL na lata 2007-2016 wynosił 102 tys. m³ netto⁴, a procentowa realizacja pozyskania drewna w stosunku do powyższej wartości przyrostu rocznego wynosiła w latach 2011-2013 odpowiednio: 109,8%, 95,1% i 96,08%.

(dowód: akta kontroli str. 16)

³ Dz.U. z 2013 r., poz. 907 ze zm.

⁴ Bez kory.

W badanym okresie Nadleśnictwo odnowiło i zalesiło następujące wielkości powierzchni: w 2011 r. – 240,25 ha i poniosło z tego tytułu koszty w wysokości 1.252.535 zł, w 2012 r. – 213,03 ha, koszty wyniosły 947.091 zł oraz w 2013 r. – 206,73 ha, poniesione koszty wyniosły 954.784 zł.

(dowód: akta kontroli str. 127, 146)

Na koniec 2013 r. w Nadleśnictwie najwięcej powierzchni zalesionej (23%) zajmowały drzewostany w III klasie wieku (41-60 lat). Drzewostany młodsze w I i II klasie wieku zajmowały łącznie 33%. Prawie 7% powierzchni zajmowały drzewostany (z wyłączeniem drzewostanów objętych ochroną rezerwatową), których wiek przekroczył o ponad 10 lat przeciętny wiek rębności (przeciętny wiek osiągnięcia celu gospodarowania) określony dla poszczególnych gatunków drzew⁵. Na koniec 2013 r. w porównaniu do 2010 r. udział tych drzewostanów w powierzchni wzrósł o prawie 0,7%, co odpowiadało 149 ha lasu i 43 tys. m³ drewna (z 413 tys. m³ do 456 tys. m³; szacunkowa wartość drewna z tych drzewostanów na koniec 2013 r. wynosiła 74.630 tys. zł⁶).

Struktura wiekowa drzewostanów Nadleśnictwa w latach 2010 i 2013 przedstawiała się następująco (z wyłączeniem drzewostanów objętych ochroną rezerwatową):

Klasa wieku drzewostanów	Struktura udziału powierzchniowego drzewostanów oraz zasoby mięszosociowe wg stanu na koniec poszczególnych lat					
	2010 r.			2013 r.		
	ha	%	tys. m ³	ha	%	tys. m ³
I klasa wieku (1-20 lat)	3969,05	19,42	45,22	3861,97	18,80	50,87
II klasa wieku (21-40 lat)	2754,97	13,48	405,74	3007,93	14,64	387,53
III klasa wieku (41-60 lat)	5134,96	25,12	1434,59	4753,42	23,14	1359,22
IV klasa wieku (61-80 lat)	3878,19	18,98	1313,83	3822,67	18,61	1286,29
V klasa wieku (81-100 lat)	2101,15	10,28	791,30	2515,51	12,24	855,66
VI klasa wieku (101-120 lat)	1042,01	5,10	386,02	966,08	4,70	368,90
drzewostan starszy (>120lat)	556,87	2,72	202,84	610,56	2,97	225,70
klasa odnowienia	943,73	4,62	206,00	909,40	4,43	194,68
Klasa do odnowienia	56,81	0,28	16,92	97,96	0,48	30,18
Drzewostany w wieku przekraczającym przyjęte w PUL zakresy wieków rębności dla poszczególnych gatunków drzew ⁷ , w tym:	2354,01	11,52	759,71	2478,47	12,06	719,27
-do 10 lat	1082,45	5,30	346,98	1058,75	5,15	263,51
- do 20 lat	568,71	2,78	194,09	643,19	3,13	214,39
- powyżej 20 lat	702,85	3,44	218,64	776,53	3,78	241,37

(dowód: akta kontroli str. 12-13, 151)

W 2012 r. w Nadleśnictwie nastąpił wzrost powierzchni drzewostanów starszych niż określone w PUL zakresy wieku rębności dla poszczególnych gatunków drzew z 11% do 12,80%, co spowodowane było przekroczeniem tego wieku o 1 rok drzewostanów o łącznej powierzchni 498,72 ha.

(dowód: akta kontroli str. 156)

⁵ Przekiętne wieki rębności dla sosny, świerka, jodły, dębu i buka, wyznaczające przekiętny wiek osiągnięcia celu gospodarowania wg panujących gatunków drzew w drzewostanach Nadleśnictwa, przyjmowane były w okresie tworzenia PUL Nadleśnictwa zgodnie z wykazem opracowanym przez Instytut Badawczy Leśnictwa, stanowiącym załącznik nr 1 do zarządzenia nr 36 Dyrektora Generalnego LP z dnia 19 maja 2004 r. w sprawie zmian w Instrukcji urządzania lasu. Przyjęcie przekiętnego wieku rębności spoza dopuszczalnego zakresu mogło nastąpić w sytuacjach wyjątkowych; wymagana była wtedy zgoda Dyrektora Generalnego LP na wniosek przewodniczącego Komisji Techniczno-Gospodarczej, zaopiniowany przez właściwy Zespół Ochrony Lasu.

⁶ Średnia cena sprzedaży 1 m³ drewna w 2013 r. wynosiła 163,75 zł.

⁷ Wiek rębności określony w PUL.

W sprawie drzewostanów rębnych, których wiek przekroczył przyjęte w PUL zakresy wieków dla poszczególnych gatunków drzew Zdzisław Tomczak Nadleśniczy (dalej: Nadleśniczy) wyjaśnił m.in., że: „drzewostany przeszlorębne są pojęciem umownym. (...) Przyjęte wieki rębności służą tylko do wyliczenia częściowych etatów użytkowania rębego (...). Dla celów urzędniowych używane jest pojęcie „wieku dojrzałości do odnowienia” ustalonego indywidualnie dla każdego drzewostanu. Indywidualny wiek dojrzałości drzewostanu do odnowienia jest znacznie z reguły wyższy od przyjętego średniego wieku rębności, co dotyczy drzewostanów zdrowych i zgodnych z siedliskiem, jak i znacznie niższy – co dotyczy drzewostanów uszkodzonych i niezgodnych z siedliskiem. Istnienie drzewostanów w wieku wyższym od przyjętych wieków rębności jest uwarunkowane głównie historycznie i wyraża się ukształtowanym przez dziesięciolecia udziale powierzchniowym klas wieku poszczególnych gatunków. Nie istnieje w żadnym nadleśnictwie idealny udział wiekowy drzewostanów pozwalający na stopniowe ich użytkowanie zgodnie z osiągnięciem przez nie wieku rębności. Konieczność odnawiania w przeszłości czasami dużych powierzchni w tym samym czasie (np. po wielkich pożarach, po gradacjach szkodników owadzych) lub zalesianie gruntów rolnych po wojnach spowodowały obecnie powstanie bloków drzewostanów rębnych. Nie jest możliwe ich użytkowanie w krótkim czasie, nie pozwalają na to kryteria techniczne wykonywania cięć rębnych (np. maksymalna powierzchnia zrębów do 4 ha, nawrót cięć – następny zręb można wyciąć po 4 lub 5 latach). W takich przypadkach użytkowanie tych drzewostanów rozciąga się nawet na kilka dziesięcioleci. Często z przyczyn zdrowotnych i sanitarnych zachodzi konieczność użytkowania drzewostanów młodszych, wtedy odkłada się w czasie użytkowanie drzewostanów rębnych. To są główne powody istnienia drzewostanów starszych i jest to stan normalny. Poza tym uwarunkowania wynikające z pełnienia przez lasy różnych funkcji determinują ograniczenia w użytkowaniu lub pozostawianie grup drzewostanów bez użytkowania”.

(dowód: akta kontroli str. 13-14)

Szacunkowa wartość⁸ drewna w ww. drzewostanach rębnych, których wiek przekroczył przyjęte w PUL zakresy wieków dla poszczególnych gatunków drzew wynosiła na koniec 2010 r. 121.705 tys. zł⁹, natomiast na koniec 2013 r. – 117.834 tys. zł¹⁰.

(dowód: akta kontroli str. 151)

Na dzień 1.01.2007 r.¹¹, tj. na początek obowiązywania PUL, powierzchnia drzewostanów w Nadleśnictwie, które przekroczyły założone w PUL zakresy wieków rębności dla poszczególnych gatunków drzew wynosiła 1.908,87 ha (622.377 m³). W PUL dla części tych drzewostanów (1502,09 ha) zamieszczono wskazówki gospodarcze, tj.: rębnia 1.305,02 ha (408.607 m³); trzebież późna 197,07 ha (75.809 m³). Bez wskazówki gospodarczej pozostawało 406,78 ha (137.961 m³): z uwagi na kolej rębny i ładu czasowego (119,11 ha), z uwagi na pozostawienie pasa przy drogach (46,18 ha), drzewostanów przy ciekach i zbiornikach wodnych (123,82 ha).

Nadleśniczy wyjaśnił, że zgodnie z przyjętymi zasadami gospodarki leśnej nie było możliwości w drzewostanach, które na dzień 1.01.2007 r. przekroczyły ustalone wieki rębności, zaplanowania tych drzewostanów do wycięcia w większej ilości niż wskazane powyżej. PUL został sporządzony zgodnie z przepisami ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach¹² (dalej: ustawa o lasach) oraz Instrukcją Urządzenia Lasu, przez Biuro Urządzenia i Geodezji Leśnej, nad którym zwierzchnictwo sprawuje Minister Skarbu Państwa. Nadleśniczy oraz przedstawiciele RDLP uczestniczący w poszczególnych etapach opracowywania PUL mieli wpływ na ustalenie wielkości pozyskania tylko w ramach ww.

⁸ Szacunkowa wartość drewna drzewostanów w wieku przeszlorębnym - średnia cena sprzedaży (uzyskana w 2010 r. oraz w 2013 r.), wyliczona jako kwota przychodów ze sprzedaży drewna podzielona przez ilość sprzedanego drewna w tych latach, następnie wartość pozostawionego drewna na pniu w wieku przeszlorębnym pomnożona przez ilość drewna pozostawionego na pniu w wieku przeszlorębnym (poza drewnem, które nie mogło być pozyskane w myśl obowiązujących przepisów), razy wyliczona średnia wartość sprzedaży 1 m³ drewna.

⁹ Średnia cena sprzedaży 1 m³ drewna w 2010 r. wynosiła 160,20 zł.

¹⁰ Średnia cena sprzedaży 1 m³ drewna w 2013 r. wynosiła 163,75 zł.

¹¹ Wg danych opracowanych przez Nadleśnictwo na potrzeby kontroli.

¹² Dz.U. z 2014 r., poz. 1153.

obowiązujących przepisów. Wskazany w PUL etat miąższościowy jest wartością nieprzekraczalną.

(dowód: akta kontroli str. 202-205)

Powierzchnia i zapas drzewostanów przeszlorębnych przewidzianych w PUL na lata 2007-2016 do użytkowania rębego wg stanu na 31.12.2013 r. wynosiła 569,47 ha¹³, a grubizna do pozyskania 187.842 m³. Szacunkowa wartość drewna w drzewostanach w wieku przeszlorębnym przewidzianych w PUL do użytkowania rębego na dzień 31.12.2013 r. wynosiła 30.759 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 151, 157)

Zgodnie z obowiązującym PUL na lata 2007-2016, możliwa do pozyskania grubizna w użytkowaniu rębnym, jaka pozostała Nadleśnictwu w okresie od 1.01.2014 r. do końca obowiązywania PUL (2016 r.) wynosiła 176.073,69 m³, podczas gdy grubizna do pozyskania samych drzewostanów przeszlorębnych przewidzianych w PUL wynosiła 187.842 m³ (różnica 11.768,31 m³).

(dowód: akta kontroli str. 16, 157)

Nadleśniczy wyjaśnił m.in., że: „(...) na dzień dzisiejszy Nadleśnictwo zakłada realizację użytkowania rębego we wskazanych w PUL drzewostanach, które w chwili obecnej są starsze niż założone w PUL wieki rębności. (...) Stanowisko co do możliwości wykonania użytkowania w przedmiotowych drzewostanach wynika również z faktu, iż do końca obowiązywania PUL zgodnie z przyjętym w nim etatem (czyli wielkością nieprzekraczalną) pozostało do pozyskania jeszcze 297.228,37 m³ grubizny. Zakładana realizacja użytkowania w niniejszych drzewostanach odbędzie się bez ujemnego wpływu na drzewostany klas młodszych. Z uwagi na powyższą sytuację, gdzie to obowiązujący PUL dobiega końca, działania inne (np. wystąpienie o zmianę PUL) niż sukcesywna realizacja zadań w nim ujętych zgodnie z obowiązującymi przepisami wydają się niecelowe”.

(dowód: akta kontroli str. 207-208)

Nadleśniczy wyjaśnił również, że bardzo duże znaczenie podczas kwalifikowania w latach 2011-2013 drzewostanów do użytkowania rębego miał fakt wystąpienia w 2010 r. szkód w drzewostanach spowodowany huraganowymi wiatrami, w wyniku czego należało zagospodarować surowiec nie dopuszczając do jego deprecjacji i rozwoju organizmów szkodliwych. Łączny rozmiar szkód oszacowano na 35 tys. m³ grubizny. W ocenie Nadleśniczego zdarzenie to ma nadal wpływ na prowadzenie cięć w drzewostanach z uwagi na fakt nieujęcia z przyczyn obiektywnych w PUL ww. wielkości grubizny w etacie cięć.

(dowód: akta kontroli str. 13-14)

Po 7 latach obowiązywania PUL wykonanie etatu cięć określonego w nim na koniec 2013 r. wyniosło ogółem 691.679,63 m³ (70%). Do wielkości wykonania pozyskania grubizny określonej w PUL wchodziło pozyskanie grubizny w użytkowaniu przygodnym¹⁴. Miało to bezpośredni wpływ na realizację zaplanowanych zadań z uwagi na spożytkowanie w użytkowaniu przygodnym grubizny przewidzianej na realizację zadań powierzchniowych (zabiegów pielęgnacyjnych¹⁵), określonych w PUL. W okresie obowiązywania PUL na dzień 31.12.2013 r. w użytkowaniu przygodnym Nadleśnictwo pozyskało ogółem 76.957,43 m³ grubizny, w tym w użytkowaniu rębnym 17.492,25 m³ oraz w użytkowaniu przedrębnym 59.465,18 m³.

(dowód: akta kontroli str. 17)

W kontrolowanym okresie wysokość planowanych i zrealizowanych przychodów ze sprzedaży drewna przedstawiała się następująco:

¹³ Powierzchnia rzeczywista do użytkowania.

¹⁴ Pozyskanie grubizny w użytkowaniu przygodnym jest wielkością, która ma ścisły związek z występującymi w drzewostanach szkodami abiotycznymi (szkody powstałe głównie na skutek oddziaływania porywistych wiatrów, obfitych opadów śniegu oraz na skutek podtopień i pożarów) i biotycznymi (szkody wyrządzone głównie przez szkodliwe owady). Celem utrzymania właściwego stanu sanitarnego lasu pozyskiwanie drewna w ramach użytków przygodnych jest obligatoryjne, jednak nie prowadzi to realizacji etatu powierzchniowego. Natomiast pozyskane drewno w ramach użytków przygodnych powoduje spożytkowanie grubizny przewidzianej na zrealizowanie zadań powierzchniowych przewidzianych w PUL.

¹⁵ Czyszczenia późne (CP), trzebież wczesna (TW), trzebież późna (TP).

- 1) 2011 r. – plan: 19.558.007 zł, wykonanie: 22.560.896 zł (115% planu),
- 2) 2012 r. – plan: 20.555.352 zł, wykonanie: 18.155.124 zł (88% planu),
- 3) 2013 r. – plan: 17.328.509 zł, wykonanie: 17.825.230 zł (102% planu).

W powyższym okresie Nadleśniczy nie występował o zmianę planu finansowo-gospodarczego. Nadleśniczy wyjaśnił, że bezpośrednią przyczyną zaistniałych różnic pomiędzy planowanymi i zrealizowanymi przychodami ze sprzedaży drewna było osiągnięcie innych niż planowane (niższych lub wyższych) cen za drewno w wyniku przeprowadzonych procedur sprzedaży.

(dowód: akta kontroli str. 18, 214-215, 224-225, 232-233)

Nadleśnictwo w latach 2011-2013 sprzedawało drewno do Zespołu Składowi Lasów Państwowych w Białogardzie (dalej: ZSLP) na podstawie spisanego rocznego porozumienia. Ilość surowca przeznaczonego do sprzedaży do ZSLP oraz jego cenę określał Dyrektor RDLP. Ilość sprzedaży i wartość przychodów uzyskanych ze sprzedaży drewna do ZSLP przedstawiała się następująco:

- 1) w 2011 r. – ilość 5.022,49 m³, przychód 786.206 zł, co stanowiło 3,5% ogółem przychodów ze sprzedaży drewna,
- 2) w 2012 r. – 1.703,59 m³; 370.405 zł (2%),
- 3) w 2013 r. – 1.926,51 m³; przychód 266.781 zł (1,5%).

Ceny sprzedaży wybranych sortymentów drewna sprzedawanych do ZSPL w stosunku do cen sprzedaży tego samego sortymentu drewna uzyskanych w Portalu Leśno-Drzewnym (dalej: PL-D) przedstawiały się następująco:

- 1) Sosna (S2A) – w 2011 r.: cena dla ZSLP – 118 zł/m³, cena w PL-D – 126,7 zł/m³; w 2012 r.: ZSLP – 125 zł/m³, PL-D – 131,6 zł/m³; w 2013 r.: ZSLP – 132 zł/m³, PL-D – 131,5 zł/m³.
- 2) Dąb – w 2012 r. WB0 3: ZSLP – 936 zł/m³, PL-D – 778 zł/m³; WC0 2: ZSLP – 449 zł/m³, PL-D – 379,3 zł/m³; WC0 3: ZSLP – 605 zł/m³, PL-D – 512,7 zł/m³; WD 3: ZSLP – 406 zł/m³, cena PL-D – 345 zł/m³.

(dowód: akta kontroli str. 19, 119-120, 233-256)

W latach 2011-2013 Nadleśnictwo dokonywało transakcji handlowych z 5 podmiotami zagranicznymi, w ramach których Nadleśniczy zawarł 14 umów sprzedaży drewna. W wyniku ich realizacji przychód ze sprzedaży drewna wyniósł ogółem 1.811.171 zł. Badaniem objęto 6 umów zawartych z 5 kontrahentami na łączną kwotę 1.079.153 zł, w ramach których Nadleśnictwo sprzedało łącznie 5.483,52 m³ drewna. Badanie wykazało, że kontrahenci zagraniczni nabywali drewno w ramach procedur sprzedaży drewna w PL-D oraz na aukcjach e-drewno. Warunki zawieranych umów, zarówno dla kontrahentów zagranicznych jak i krajowych, były jednakowe. Ceny zakupionego surowca przez podmioty zagraniczne były ustalane według tych samych zasad, jak dla pozostałych klientów. Nieznaczne różnice (+/-) w cenach sprzedaży poszczególnych sortymentów drewna wynikały z aukcyjnego systemu sprzedaży. Nadleśnictwo nie ponosiło dodatkowych kosztów z tytułu realizacji ww. umów.

(dowód: akta kontroli str. 122-123, 257-268)

W kontrolowanym okresie Nadleśniczy zawarł 2 umowy wieloletnie na sprzedaż drewna w 2013 r. na lata 2014-2015. Ogólna ilość surowca objęta tymi umowami wynosi 1.204 m³ (602 m³ w każdym roku, co w 2014 r. stanowi 0,6% ogółu planu sprzedaży).

(dowód: akta kontroli str. 120)

W latach 2011-2013 Nadleśnictwo obciążyło 36 kontrahentów (w ramach 54 umów) karami umownymi z tytułu nieodebrania drewna. Ogólna kwota naliczonych kar za okres 3 lat wynosiła 88.800 zł, z tego do dnia zakończenia kontroli zapłacone kary umowne wynosiły 86.017 zł. Zakup drewna przez ww. podmioty dokonywany był na PL-D i aukcjach e-drewno. Z tytułu niepodpisania umów Nadleśnictwo w latach 2011-2013 uzyskało przychód w wysokości 4.000 zł (przepadek wadium). Dotyczyło to jednego kontrahenta, który zadeklarował zakup drewna na aukcji e-drewno.

(dowód: akta kontroli str. 21-22, 269-272)

W latach 2011-2013 Nadleśnictwo realizowało łącznie 471 umów sprzedaży drewna. Badaniem objęto 12 umów (po 4 z każdego roku). Ilość sprzedanego drewna w ramach badanych umów wynosiła 6.905,49 m³, a łączny przychód osiągnięty przez Nadleśnictwo wynosił 1.357.316 zł. Sprzedaż odbywała się zgodnie z obowiązującymi zarządzeniami Dyrektora Generalnego LP oraz zawartymi umowami. Zabezpieczeniem badanych umów w 6 przypadkach była przedpłata, a w 6 gwarancja bankowa.

(dowód: akta kontroli str. 273-295)

Nadleśnictwo dokonywało sprzedaży drewna także na podstawie umów zawartych przez Dyrektora Generalnego LP (58 umów na łączną kwotę 11.820.725 zł) i Dyrektora RDLP (50 umów na kwotę 26.546.633 zł) działających na podstawie pełnomocnictw udzielonych przez Nadleśniczego.

(dowód: akta kontroli str. 296-301)

Uzyskane ceny ze sprzedaży drewna w poszczególnych systemach sprzedaży były zróżnicowane, np. średnia cena sprzedaży drewna świerkowego (S_S2A SW) uzyskana w 2011 r. w PL-D wynosiła 123,6 zł/m³, podczas gdy średnia cena sprzedaży w systemie aukcyjnym e-Drewno (aukcje systemowe) wynosiła 214,0 zł/m³, tj. była wyższa o 73%. Średnia cena sprzedaży drewna sosnowego (W_STANDARD SO) w 2012 r. w PL-D wynosiła 203,6 zł/m³, a średnia cena uzyskana w systemie aukcyjnym e-Drewno wynosiła 294 zł/m³, tj. była wyższa o 44,6%. Średnia cena w 2013 r. sprzedaży drewna świerkowego (W_STANDARD SW) w PL-D wynosiła 223,2 zł/m³, a w systemie aukcyjnym e-Drewno 291,8 zł/m³ – była wyższa o 31%.

(dowód: akta kontroli str. 121)

W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo nie posiadało nieruchomości wykorzystywanych jako ośrodki wczasowe. Przychody Nadleśnictwa z tytułu udostępniania nieruchomości Skarbu Państwa na podstawie zawieranych umów cywilnoprawnych w 2011 r. wynosiły 158.263 zł, w 2012 r. - 179.346 zł i w 2013 r. - 134.555 zł. Przedmiotem tych umów były nieruchomości gruntowe (łąki, nieużytki, lasy i grunty leśne, pastwiska trwałe, grunty orne), mieszkania oraz budynki gospodarcze.

(dowód: akta kontroli str. 29-97)

Uwagi dotyczące badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że nawet pełna realizacja PUL w zakresie pozyskania drewna z drzewostanów w wieku przekraczającym wiek rębności przyjęty dla gatunku panującego, nie doprowadzi do istotnego zmniejszenia zasobów miąższociowych w drzewostanach, jak też powierzchni, na której one występują. Na początku obowiązywania PUL, tj. w 2007 r. powierzchnia ta wynosiła 1,9 tys. ha, a miąższość - 622 tys. m³ drewna. Uwzględniając pozostały do realizacji etat cięć na koniec okresu obowiązywania PUL, zarówno ilość jak i powierzchnia - jaką zajmują te drzewostany - pozostanie na poziomie zbliżonym do poziomu z 2007 r.

Drzewostany te charakteryzują się niskim (niekiedy znikomym) przyrostem drewna. Wzrasta również prawdopodobieństwo obniżenia jakości drewna (jego deprecjacji), a w konsekwencji potencjalnych przychodów z gospodarki leśnej.

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działalność Nadleśnictwo w zbadanym obszarze.

2. Legalność, celowość, rzetelność i gospodarność wydatkowania środków w związku z prowadzoną działalnością.

Opis stanu faktycznego

Planowane i wykonane koszty ogółem Nadleśnictwa przedstawiały się następująco:

- w 2011 r.: plan – 19.766,2 tys. zł, wykonanie - 21.293,9 tys. zł,
- w 2012 r.: plan – 21.542,3 tys. zł, wykonanie – 20.295,2 tys. zł,
- w 2013 r.: plan – 18.377,2 tys. zł, wykonanie – 18.731,4 tys. zł.

Najwyższe koszty ponoszono na działalność podstawową (nasiennictwo i selekcja, hodowla lasu, zadrzewienia, ochrona lasu, ochrona przeciwpożarowa, utrzymanie obiektów leśnych,

pozyskanie drewna), które w 2011 r. stanowiły 73% ogółem kosztów, w 2012 r. – 67,8%, a w 2013 r. 66,3%. Koszty administracji ogółem wynosiły w 2011 r. 26,1%, w 2012 r. – 28,7% i w 2013 r. – 32%.

(dowód: akta kontroli str. 217-218, 226, 234-235)

Koszty pozyskania drewna zaplanowano na 2011 r. w kwocie 4.902,7 tys. zł, na 2012 r. - 4.388,4 tys. zł i na 2013 r. - 4.452,5 tys. zł. Wykonanie wyniosło odpowiednio: 4.604 tys. zł (93,9% planu), 4.176,4 tys. zł (95,2%), 4.227,3 tys. zł (94,9%). Koszty te obejmowały zrywkę drewna, której koszt zaplanowano na 2011 r. w kwocie 2.404,4 tys. zł, na 2012 r. – 2.137,8 tys. zł, na 2013 r. - 2.238,6 tys. zł, a wykonanie wyniosło odpowiednio: 2.238,9 tys. zł (93,1%), 2.039,1 tys. zł (95,4%) i 2.090,8 tys. zł (93,4%).

Planowany i wykonany koszt pozyskania 1 m³ drewna wynosił odpowiednio:

- w 2011 r. – 38,44 zł i 37,90 zł (98,6% planowanego kosztu),

- w 2012 r. – 40,78 zł i 39,11 zł (95,9%),

- w 2013 r. – 41,42 zł i 39,40 zł (95,1%),

a planowany i wykonany koszt zrywki 1 m³ drewna wynosił odpowiednio:

- w 2011 r. – 20,34 zł i 20,42 zł (100,4%),

- w 2012 r. – 21,26 zł i 21,15 zł (99,5%),

- w 2013 r. – 22,28 zł i 21,65 zł (97,2%).

Realizacja zadań w zakresie odnowienia drzewostanów przedstawiała się następująco:

- w 2011 r. – 240,25 ha (co stanowiło 100% planu finansowo-gospodarczego),

- w 2012 r. – 213,03 ha (102,6% planu),

- w 2013 r. – 206,73 ha (100,2% planu).

Średnia wielkość odnowień i zalesień wg PUL wynosiła 292,09 ha.

(dowód: akta kontroli str. 126-128)

W kontrolowanym okresie koszty odnowienia i przebudowy drzewostanów ujmowane były na koncie księgowym 5102-Hodowla lasu oraz według miejsc powstawania kosztów (MPK) na kontach MPK 321-Odnowienia i zalesienia i MPK 235-Przebudowa drzewostanów. Łączne koszty (MPK 231 i MPK 235) poniesione na przez Nadleśnictwo w 2011 r. wynosiły 1.252,5 tys. zł, w 2012 r. – 947,1 tys. zł i w 2013 r. – 954,8 tys. zł. Prace związane m.in. z odnowieniem i przebudową drzewostanów wykonywane były przez podmioty zewnętrzne, a koszty wynagrodzenia ujmowane były na koncie 410-Uslugi obce.

Badaniem objęta 6 celowo wybranych faktur dotyczących zagospodarowania lasu na łączną kwotę 410.747 zł. W wyniku badania ustalono, że każda z faktur posiadała załączone protokoły obmiaru i odebrania wykonanych prac, zatwierdzone przez Nadleśniczego.

(dowód: akta kontroli str. 128, 146-147)

W toku kontroli przeprowadzono oględziny trzech losowo wybranych odnowień o łącznej powierzchni 4,05 ha. Oględziny potwierdziły wykonanie prac zaewidencjonowanych w kartach ewidencyjnych drzewostanów. Na powierzchniach objętych oględzinami nie stwierdzono śladów żerowania zwierzyny płowej.

(dowód: akta kontroli str. 302)

W latach 2011-2013 Nadleśnictwo zlecało podmiotom wybranym w wyniku przeprowadzonych postępowań o udzielenie zamówienia publicznego świadczenie usług w zakresie gospodarki leśnej, obejmujące m.in. usługi: pozyskania drewna, zrywki drewna, hodowli i ochrony lasu, ochrony przeciwpożarowej. W 2011 r. Nadleśnictwo zawarło w tym zakresie 8 umów, w 2012 r. – 6 oraz w 2013 r. – 14. Kontrolą objęto postępowania przeprowadzone na lata 2013-2016 o łącznej wartości 15.102,9 tys. zł. Badanie wykazało, że przeprowadzono je zgodnie z przepisami ustawy Pzp, w sposób gwarantujący zachowanie uczciwej konkurencji oraz dokonano wyboru najkorzystniejszych ofert.

(dowód: akta kontroli str. 308-352)

Zgodnie z obowiązującymi w latach 2011-2013 planami finansowo-gospodarczymi Nadleśnictwo przekazało na utrzymanie jednostek nadrzędnych odpowiednio: 684 tys. zł, 679,3 tys. zł i 659,1 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 132)

W badanym okresie koszty wynagrodzenia ogółem pracowników Nadleśnictwa wynosiły odpowiednio: 4.762,1 tys. zł, 5.107,1 tys. zł i 5.166,6 tys. zł.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie pracowników Nadleśnictwa w latach 2011-2013 przedstawiało się następująco:

Wyszczególnienie	Miesięczne wynagrodzenie (w zł)			Wskaźnik (%)	
	2011 r.	2012 r.	2013 r.	3 : 2	4 : 3
1	2	3	4	5	6
Przeciętne wynagrodzenie miesięczne, w tym:	6.299	6.650	6.843	5,57	2,77
służba leśna	7.132	7.427	7.493	4,14	0,89
w administracji, poza służbą leśną	5.622	6.508	5.939	14,94	-8,73
na stanowiskach robotniczych	4.353	4.201	5.296	-3,48	26,06

Nadleśniczy wyjaśnił, że zwiększone przeciętne wynagrodzenie było wynikiem decyzji i pism Dyrektora Generalnego LP dotyczących podwyżek stawki wyjściowej, awansów placowych, nagród motywacyjnych. Natomiast spadek przeciętnego wynagrodzenia w grupie administracja, poza służbą leśną spowodowany był mniejszą ilością wypłaconych nagród.

(dowód: akta kontroli str. 132-133, 148)

W okresie kontrolowanym Nadleśnictwo realizowało 107 inwestycji o łącznej wartości 7.620,7 tys. zł, w tym 35 zadań dotyczyło zakupów środków trwałych o wartości 864,1 tys. zł i 62 - robót budowlanych o wartości 6.756,7 tys. zł, polegających głównie na budowie dróg leśnych. W poszczególnych latach nakłady na inwestycje wyniosły odpowiednio: 1.004,2 tys. zł, 4.155,4 tys. zł i 2.461,1 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 98-102)

Badanie 3 wybranych celowo inwestycji o łącznej wartości 1.771 tys. zł, tj.: budowy dróg leśnych w Leśnictwie Biała Góra za kwotę 1.268 tys. zł, wykonania hali stalowej na Szkółce Leśnej w Białogórzynie o wartości 146,2 tys. zł oraz dostawy szafy suszarniczej do Stacji Nasiennictwa Leśnego w Białogardzie na kwotę 356,7 tys. zł wykazało, że udzielenie zamówień na wykonanie wymienionych prac i dostaw odbywało się zgodnie przepisami ustawy Pzp, a roboty budowlane zostały zrealizowane zgodnie z warunkami określonymi w umowach zawartych z wykonawcami.

(dowód: akta kontroli str. 353-396)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działania Nadleśnictwa w opisanym wyżej obszarze.

Opis stanu
faktycznego

3. Planowanie i wykorzystanie środków funduszu leśnego.

W badanym okresie Nadleśnictwo co miesiąc naliczało i przekazywało do RDLP odpis podstawowy na fundusz leśny (FL), stanowiący iloczyn wartości przychodów ze sprzedaży drewna i ustalonego dla Nadleśnictwa wskaźnika odpisu na FL. Odpis na FL stanowił dla Nadleśnictwa koszt działalności podstawowej, natomiast dopłaty FL na wyrównanie niedoborów powstających przy realizacji zadań gospodarki leśnej, zmniejszały koszt sprzedaży. Wartość wskaźnika oraz naliczonego odpisu, a także otrzymane dopłaty z FL przedstawiono poniżej:

Rok	Przychody ze sprzedaży drewna	Wskaźnik odpisu %	Naliczenie odpisu art. 57 ust. 1 pkt 1 ustawy o lasach	Otrzymana dopłata z funduszu leśnego art. 58 ust. 1 ustawy o lasach	Otrzymane dopłaty z FL art. 58 ust. 2 ustawy o lasach
1	2	3	4	5	6
2013	17.825.229,92	14,5	2.584.658	2.215.500	15.325,93
2012	18.155.124,42	8,1060	1.471.654	-	17.391
2011	22.560.895,65	14,1075	3.182.778	-	312.183,41

W 2013 r. Nadleśnictwo otrzymało z FL środki na następujące zadania:

- testowanie zachowania potomstw - 8.500 zł (art. 58 ust. 2 pkt 1 ustawy o lasach),
- utrzymanie punktów meteorologicznych - 6.700 zł (art. 58 ust. 2 pkt 5),
- szkolenia Program Rozwoju Obszarów Wiejskich – 126 zł (art. 58 ust. 2 pkt 1).

W 2012 r. Nadleśnictwo wydatkowało środki z FL w kwocie 17.391 zł na następujące zadania: testowanie zachowania potomstw - 1.554 zł, wyposażenie stanowisk leśniczego – 10.737 zł (art. 58 ust. 2 pkt 1 ustawy o lasach), utrzymanie punktów meteorologicznych - 5.100 zł. W 2011 r. kwota 312.184 zł otrzymana z FL została przeznaczona na zadania: testowanie zachowania potomstw – 1.110 zł, wyposażenie stanowisk leśniczego – 13.651 zł, zalesienia – 273.723 (art. 58 ust. 2 pkt 1 ww. ustawy), sporządzanie PUL – 18.600 zł (art. 58 ust. 2 pkt 4 tej ustawy) oraz na utrzymanie punktów meteorologicznych – 5.100 zł. Otrzymane ww. dopłaty z FL dotyczące zadań wymienionych w art. 58 ust. 2 ustawy o lasach Nadleśnictwo wykorzystało zgodnie z przeznaczeniem w pełnej wysokości, tj. 344.900 zł.

W okresie kontrolowanym planowany niedobór¹⁶ przy realizacji zadań gospodarki leśnej wystąpił tylko w 2013 r. i wyniósł 2.215.500 zł. Natomiast osiągnięty ujemny wynik na działalności leśnej Nadleśnictwa na koniec roku wystąpił w 2012 r. i wyniósł -511.174 zł oraz w 2013 r. -26.519 zł (skorygowany o odpis amortyzacyjny wynosił odpowiednio -497.451 zł i -12.245 zł). Nadleśnictwo otrzymało z FL dopłatę do działalności podstawowej i administracyjnej na wyrównanie niedoborów powstających przy realizacji zadań gospodarki leśnej tylko w 2013 r. w kwocie 2.215.500 zł, tj. w wysokości dopłaty ustalanej na etapie planowania na dany rok przez RDLP (do wyliczenia niedoborów włączono również przychody i koszty działalności ubocznej).

(dowód: akta kontroli str. 24-25, 162-164, 397-401)

Badanie realizacji przychodów FL przeprowadzone na podstawie operacji dokonywanych we wrześniu 2011 r. i 2012 r. oraz w październiku 2013 r. wykazało, że odpis podstawowy FL był obliczony prawidłowo, tj. stanowił iloczyn wartości sprzedaży drewna za dany miesiąc i wskaźnika odpisu obowiązującego w danym roku oraz został przekazany w terminie określonym przez RDLP.

(dowód: akta kontroli str. 402-417)

W latach 2011-2013 Nadleśnictwo uzyskało wyniki 31 różnych badań naukowych finansowanych ze środków FL. Nadleśniczy wyjaśnił, że otrzymane opracowania przyczyniły się do zwiększenia wiedzy zawodowej oraz były wykorzystywane w praktyce leśnej, np. wnioski zawarte w sprawozdaniu:

- „*Monitoring zagrożenia pożarowego lasów*” wpłynęły na poprawę systemu ochrony przeciwpożarowej,
- „*Odnowienia naturalne najważniejszych gatunków lasotwórczych w Polsce jako element strategii trwałego i zrównoważonego zagospodarowania lasu*” wykorzystano do identyfikacji obszarów leśnych o warunkach klimatyczno-siedliskowych sprzyjających samosiewnemu odnowieniu, co przyczynia się do efektywniejszego prowadzenia odnowień naturalnych sosny, świerka i dębów,
- „*Krótkoterminowa prognoza występowania ważniejszych szkodników i chorób infekcyjnych drzew leśnych w Polsce w latach 2008-2011*” wykorzystano przy planowaniu prac z zakresu ochrony lasu.

Powyższe opracowania Nadleśnictwo otrzymało za pośrednictwem RDLP.

(dowód: akta kontroli str. 26-28)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Nadleśnictwa w zbadanym obszarze.

¹⁶ Ujemny wynik na działalności leśnej Nadleśnictwa.

4. Sytuacja majątkowo-finansowa Nadleśnictwa.

4.1. Ocena systemu organizacji rachunkowości.

Księgi rachunkowe Nadleśnictwa prowadzone były w programie System Informatyczny Lasów Państwowych (SILP). W systemie zostały zdefiniowane raporty umożliwiające uzyskanie danych dla celów analitycznych i zarządczych. Do tworzenia raportów wykorzystywany był także pakiet *Business Objects*. Program umożliwiał generowanie zestawów raportów obejmujących główne płaszczyzny funkcjonowania Nadleśnictwa, a w szczególności: planowania, gospodarki leśnej, gospodarki towarowej (w tym sprzedaży drewna), kadr i płac, infrastruktury, finansów i księgowości, zamówień publicznych, dotacji na projekty, sprawozdawczości wewnętrznej i zewnętrznej. Wybrane operacje gospodarcze wprowadzane były do ksiąg rachunkowych zapisem automatycznym, na podstawie danych wprowadzonych do podsystemów SILP. Księgowane zapisem automatycznym były operacje dotyczące:

- naliczenia amortyzacji i umorzenia
- listy płac
- rezerw na świadczenia pracownicze
- sprzedaży
- wydania materiałów i produktów na własne potrzeby oraz jako deputatów
- rozliczenia niedoborów i nadwyżek produktów i materiałów.

Z podsystemów SILP *Finanse i Księgowość* do innych podsystemów przenoszone automatycznie były dane o wykorzystaniu i eksploatacji środków trwałych, nakładach na środki trwałe w budowie oraz o wykonaniu planu.

(dowód: akta kontroli str. 435)

Sprawozdanie finansowe Nadleśnictwa sporządzane było na formularzach przekazywanych corocznie przez Dyрекcję Generalną LP za pośrednictwem RDLP, według zasad i wzorów określonych corocznie przez Dyrektora Generalnego LP zarządzeniem w sprawie zasad prezentacji danych w sprawozdaniu finansowym Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe za dany rok przez jednostki organizacyjne Lasów Państwowych. Przed sporządzeniem sprawozdania Nadleśnictwo dokonało potwierdzenia sald z innymi jednostkami organizacyjnymi Lasów Państwowych.

Sprawozdania finansowe Nadleśnictwa za lata 2011-2013 podlegały badaniu przez niezależnego biegłego rewidenta, który wydał o tych sprawozdaniach opinię bez zastrzeżeń. Po zbadaniu przez biegłego rewidenta sprawozdania finansowe były przekazywane RDLP.

(dowód: akta kontroli str. 426-427, 442-455, 476-621)

4.2. Ocena wybranych transakcji/zdarzeń gospodarczych oraz prawidłowości ujęcia ich w księgach rachunkowych.

W latach 2011-2013 w Nadleśnictwie scentralizowano część amortyzacji w 2013 r. w kwocie 619.000 zł. Centralizacja amortyzacji, polegająca na przekazaniu części środków pieniężnych do dyspozycji RDLP przeznaczonych na finansowanie nakładów na wytworzenie aktywów trwałych w nadleśnictwach z niedoborem środków własnych, została dokonana na podstawie decyzji Dyrektora RDLP z dnia 14.05.2013 r.

(dowód: akta kontroli str. 160-161, 645-646)

Podział zysków Nadleśnictwa dokonywany był decyzją Dyrektora RDLP. Zysk za rok 2011 w kwocie 2.502,1 tys. zł przeznaczony został w wysokości 2.350,9 tys. zł na zwiększenie kapitału zasobów LP, w wysokości 25,2 tys. zł na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych oraz w wysokości 126 tys. zł na cele społecznie użyteczne.

Zysk za rok 2012 w kwocie 87,6 tys. zł przeznaczony został w wysokości 74,5 tys. zł na zwiększenie kapitału zasobów LP oraz w wysokości 13,1 tys. zł na cele społecznie użyteczne. Zysk za rok 2013 w kwocie 172,7 tys. zł¹⁷ przeznaczony został w wysokości 158,9 tys. zł na zwiększenie kapitału zasobów LP oraz w wysokości 13,8 tys. zł na cele społecznie użyteczne.

(dowód: akta kontroli str. 464-465, 467-468, 472-473)

¹⁷ Wynik finansowy skorygowany o rozliczenia z funduszem leśnym (wynik finansowy netto 146.233, zł; rozliczenia z funduszem leśnym 26.519 zł).

W latach 2011-2013 Nadleśnictwo dokonywało sprzedaży drewna do ZSLP. Sprzedaż drewna odbywała się po cenach określonych przez RDLP. Łączny przychód Nadleśnictwa uzyskany ze sprzedaży drewna do ZSLP wyniósł 1.423.392 zł.

(dowód: akta kontroli str. 19, 119-120, 237-238, 240-241, 246, 248, 253, 255)

Nadleśnictwo naliczało i egzekwowało odsetki od należności przeterminowanych, poprzez wysyłanie upomnień – not obciążeniowych. W latach 2011-2013 Nadleśnictwo naliczyło i wyegzekwowało odsetki od należności przeterminowanych następująco:

- w 2011 r. – 1.037 zł, które w całości wyegzekwowano w tym samym roku,
- w 2012 r. – 3.204 zł, w całości wyegzekwowano w 2012 r.,
- w 2013 r. – 3.166 zł, z tego w 2013 r. wyegzekwowano 2.674 zł i w 2014 r. – 492 zł.

W latach 2011-2013 naliczono kary 36 odbiorcom w łącznej kwocie 88.800 zł, z tego wyegzekwowano 86.017 zł, dokonano korekty naliczonej kary przez Sąd na kwotę 87 zł (zmniejszenie kary). Kwota niewyegzekwowanych kar wynosiła 2.696 zł (trwające postępowania sądowe i egzekucyjne).

Łączna kwota pobranych rekompensat z tytułu opóźnień w płatności za odebrane drewno wyniosła 3.378 zł i dotyczyła 2013 r.

(dowód: akta kontroli str. 269-270, 432-433, 654-668)

W kontrolowanym okresie w Nadleśnictwie nie występowały przeterminowane zobowiązania.

(dowód: akta kontroli str. 434)

Ewidencja ilościowa i wartościowa lasów i gruntów prowadzona była w SILP w ewidencji bilansowej i w podsystemie *Las* – ewidencji pozabilansowej.

Ogólna powierzchnia Nadleśnictwa wynosiła na dzień:

31.12.2011 r. – 22.546,00 ha, w tym lasy 21.424,41 ha,

31.12.2012 r. – 22.545,60 ha, w tym lasy 21.423,76 ha,

31.12.2013 r. – 22.544,84 ha, w tym lasy 21.423,76 ha.

W ewidencji pozabilansowej ujęto w 2011 r. 22.546 ha o szacunkowej wartości 734.185.0245 zł, w 2012 r. - 22.545,60 ha o szacunkowej wartości 739.438.830 zł oraz w 2013 r. - 22.544,84 ha o szacunkowej wartości 681.676.541 zł, z tego w ewidencji bilansowej ujęto w każdym roku (z okresu 2011-2013) 4,98 ha, a wartość tych powierzchni była niezmienna i wynosiła 12.068 zł dla wszystkich lat objętych kontrolą. W ewidencji bilansowej ujmowano grunty (bez lasów).

(dowód: akta kontroli str. 435)

W latach 2011-2013 Nadleśnictwo wykazywało w aktywach trwałych grunty otrzymane w trwały zarząd od Agencji Nieruchomości Rolnych. Wartość nieruchomości określona w decyzji przekazującej ww. nieruchomości w trwały zarząd Nadleśnictwu określona została na kwotę 39.158 zł, natomiast w księgach rachunkowych Nadleśnictwo wykazywało 15% tej wartości, tj. kwotę 5.873,70 zł.

(dowód: akta kontroli str. 669-672)

4.3. Sytuacja majątkowo-finansowa Nadleśnictwa.

W kontrolowanym okresie sytuacja finansowo-majątkowa Nadleśnictwa była stabilna. W latach 2011-2013 suma bilansowa systematycznie malała z 22.848,9 tys. zł na koniec 2011 r., przez 21.162,2 tys. zł w 2012 r. do 20.658 tys. zł na koniec roku 2013 (spadek w 2013 r. w stosunku do roku 2011 wyniósł 10,5%).

Najistotniejszym wartościowo składnikiem aktywów były rzeczowe aktywa trwałe, przede wszystkim budynki, budowle oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej, które stanowiły w kolejnych latach 46,2%, 65,2% i 73,6% sumy aktywów. Wzrost bilansowej wartości aktywów trwałych, który w przedziale 3 lat (2011-2013) wyniósł 4.643 tys. zł wynikał przede wszystkim z budowy dróg leśnych.

Drugą istotną pozycją aktywów były inwestycje krótkoterminowe, obejmujące środki pieniężne w kasie i na rachunkach bankowych. Istotny spadek stanu inwestycji krótkoterminowych w analizowanym okresie (z 38,1% sumy aktywów w 2011 r. do 17,3% w 2013 r.) wynikał z dużych nakładów inwestycyjnych oraz z przekazania w 2013 r. do RDLP środków z tytułu scentralizowanej amortyzacji.

Kolejną istotną pozycją aktywów były należności, obejmujące głównie należności z tytułu dostaw i usług. Wartość należności i ich udział w sumie bilansowej malały systematycznie z 2.990,9 tys. zł w 2011 r. (13,1% sumy aktywów) do 1.282,6 tys. zł w 2013 r. (6,2% sumy bilansowej), co było rezultatem zmniejszenia sprzedaży wyrobów i usług.

Aktywa Nadleśnictwa finansowane były przede wszystkim kapitałem zasobów LP, który wynosił w 2011 r. 12.004 tys. zł (co stanowiło 52,5% sumy pasywów), w 2012 r. 14.412,2 tys. zł (68,1%), natomiast w 2013 r. 13.917,3 tys. zł (67,4%). W 2012 r. kapitał zasobów wzrósł o 2.408,1 tys. zł w związku z przekazaniem zysku za rok 2011, natomiast spadek w 2013 r. o 494,8 tys. zł wynikał głównie z centralizacji amortyzacji.

Przychody ze sprzedaży drewna wyniosły w 2011 r. 22.561 tys. zł, w 2012 r. - 18.155 tys. zł i w 2013 r. - 17.825 tys. zł. Stanowiły one w 2011 r. 94,5% przychodów ogółem oraz 96,9% przychodów ze sprzedaży. Natomiast w 2012 r. odpowiednio 89,3% i 94,8%, a w 2013 r. 94,5% i 96,6%.

W 2012 r. nastąpił spadek przychodów o 4.134,2 tys. zł, przy jednoczesnym spadku kosztów działalności operacyjnej o 1.524 tys. zł. Znacznie wyższa dynamika spadku przychodów niż poziom zmniejszenia kosztów był przyczyną wykazania straty ze sprzedaży w wysokości 494,9 tys. zł. W 2013 r. nastąpił dalszy spadek przychodów ze sprzedaży o 701,2 tys. zł, przy jednoczesnym spadku kosztów działalności operacyjnej o 1.168,8 tys. zł, dzięki czemu Nadleśnictwo ograniczyło stratę ze sprzedaży do 27,2 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 209-235, 673-686)

Nadleśniczy wyjaśnił m.in., że: „w roku 2011 w wyniku przeprowadzonych procedur sprzedaży drewna osiągnięto wyższe ceny ze sprzedaży drewna niż w latach kolejnych. Panowała również lepsza koniunktura na rynku drzewnym, która determinowała odbiór drewna przez odbiorców z umów ze wszystkich procedur sprzedaży. Uzyskano również wysokie przychody ze sprzedaży sadzonek oraz z działalności nasiennictwa i selekcji. Dlatego też Nadleśnictwo w tym roku uzyskało wysokie przychody ze sprzedaży. W roku 2012 obserwowano pogarszającą się koniunkturę na rynku drzewnym, która powodowała rezygnację odbiorców z realizacji zawartych umów. Sytuacja ta rozpoczęła się na przełomie I i II półrocza 2012 r. i powodowała duże problemy ze sprzedażą drewna z umów zawartych w wyniku systemowych aukcji internetowych. Częsta rezygnacja odbiorców z tego typu umów skutkowałą ponownym wystawianiem drewna na aukcjach i nabywaniu go po niższych cenach. Wymienione wyżej czynniki miały bezpośredni wpływ na spadek przychodów ze sprzedaży drewna. Przychody ze sprzedaży sadzonek oraz z działalności nasiennictwa i selekcji były wyższe niż w roku poprzednim. W 2013 roku w wyniku polepszającej się koniunktury na rynku drzewnym, drewno sprzedawało się nieco lepiej aniżeli w roku 2012, jednakże ceny uzyskiwane w wyniku procedur sprzedaży drewna nie były zbyt wysokie. Zmniejszenie przychodów ze sprzedaży z działalności nasiennictwa i selekcji spowodowane było brakiem urodzaju szyszek sosny, co przełożyło się na brak przychodów z łuszczenia szyszek. (...) Nadleśnictwo w celu ograniczenia kosztów w roku 2012 i 2013, na skutek załamania się rynku odbiorców drewna, podjęło decyzję dotyczącą prowadzenia oszczędnej gospodarki finansowej realizując zadania obligatoryjne. Nie mniej jednak wzrost kosztów spowodowany był: zwiększeniem rozmiarów zadań dotyczących gospodarki leśnej głównie w hodowli i ochronie lasu (...), wzrostem stawek wyjściowych zgodnie z zapisami protokołów dodatkowych do Ponadzakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla pracowników Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe.”

(dowód: akta kontroli str. 689-693)

Spadek kosztów działalności podstawowej w 2013 r. związany był z otrzymaniem dopłaty na wyrównanie niedoborów na działalności leśnej z FL w kwocie 2.215,5 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 24-25, 162-164, 397-401)

W latach 2012 i 2013 najistotniejszy wpływ na wynik miała działalność finansowa, obejmująca głównie przychody z odsetek bankowych. W 2012 r. istotny wpływ na wynik miała również pozostała działalność operacyjna, na której osiągnięto zysk, przede wszystkim w wyniku otrzymanych odszkodowań (412 tys. zł) oraz rozwiązania rezerw (146 tys. zł).

Wskaźniki płynności Nadleśnictwa w całym analizowanym okresie przyjmowały wartości niższe niż osiągnięte przez PGL LP, jednak wartość wskaźników płynności wskazywała na zdolność Nadleśnictwa do terminowego regulowania zobowiązań.

Wskaźniki rentowności w latach 2012-2013 także przyjmowały wartości znacznie niższe niż wykazane przez PGL LP.

W latach 2011-2013 znacznie zwiększyła się szybkość spłaty należności handlowych, o czym świadczy spadek wartości wskaźnika szybkości obrotu należnościami handlowymi, z ok. 41 dni w 2011 r. do ok. 9 dni w 2013 r. Jednocześnie przeciętny okres spłaty zobowiązań handlowych nie zmienił się istotnie, w 2011 r. wynosił ok. 37 dni, natomiast w 2013 r. wynosił ok. 36 dni (w 2012 r. był nieco niższy i wynosił ok. 33 dni)¹⁸.

(dowód: akta kontroli str. 673-686, 693)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

W latach 2011-2013 Nadleśnictwo wykazywało w ewidencji bilansowej zaniżoną wartość nieruchomości gruntowej otrzymanej w trwałą zarząd od Agencji Nieruchomości Rolnych, wykazując jedynie 15% jej wartości.

Zgodnie z art. 28 ust. 1 i 2 ustawy o rachunkowości¹⁹ środki trwale wyceniać należy według cen nabycia lub kosztów wytworzenia, lub wartości przeszacowanej (po aktualizacji wyceny środków trwałych), pomniejszonych o odpisy amortyzacyjne lub umorzeniowe, a także odpisy z tytułu trwałej utraty wartości. Jeżeli nie jest możliwe ustalenie ceny nabycia składnika aktywów, a w szczególności przyjętego nieodpłatnie, w tym w drodze darowizny – jego wyceny dokonuje się według ceny sprzedaży takiego samego lub podobnego przedmiotu.

W polityce rachunkowości PGL LP, wprowadzonej zarządzeniem nr 4 Dyrektora Generalnego LP z dnia 23 stycznia 2009 r. w sprawie zasad (polityki) rachunkowości Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe i Planu Kont z komentarzem (ze zmianami), *dział III Metody wyceny aktywów i pasywów oraz ustalania wyniku finansowego, ustęp 1 Wycena aktywów i punkt 1.1. Wycena środków trwałych*, określono, że w razie przyjęcia nieruchomości na podstawie decyzji administracyjnej wycenia się ją według wartości ustalonej w decyzji administracyjnej. Zdaniem NIK, wartość wykazana w decyzji o przekazaniu nieruchomości w trwałą zarząd stanowiła prawidłową podstawę do wyceny otrzymanej w trwałą zarząd nieruchomości.

(dowód: akta kontroli str. 850)

Powyzsza sytuacja spowodowana była błędną interpretacją zaistniałych zmian w przepisach ustawy o rachunkowości, dokonaną przez Głównego Księgowego Dyrekcji Generalnej LP, który wydał wytyczne dla jednostek organizacyjnych LP w dokumencie pn. „Część opisowa do bilansu – przekształcenia na dzień 1.01.2002 r.”.

(dowód: akta kontroli str. 712-718)

W trakcie kontroli NIK Nadleśnictwo ujęło w ewidencji środków trwałych kwotę 39.158 zł stanowiącą 100% przyjętej w trwałą zarząd nieruchomości.

(dowód: akta kontroli str. 889-890)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, działania Nadleśnictwa w opisanym wyżej zakresie.

5. Realizacja wniosków pokontrolnych z wcześniejszych kontroli NIK.

W Nadleśnictwie w okresie ostatnich 10 lat NIK nie prowadziła kontroli.

(dowód: akta kontroli str. 719-722)

Opis stanu
faktycznego

¹⁸ Wskaźniki obrotu należności i zobowiązań handlowych wyliczono jako iloraz wartości - odpowiednio należności i zobowiązań - według stanu na ostatni dzień roku obrotowego oraz przychodów ze sprzedaży, pomnożony przez 360 dni.

¹⁹ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2013 r., poz. 330 ze zm.).

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²⁰, odstępuje od sformułowania wniosków pokontrolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie.

Szczecin, dnia 17 października 2014 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Szczecinie

Podpis

²⁰ Dz.U. z 2012 r., poz. 82 ze zm.